

РЕЦЕНЗИЯ:

**ОТ "LINGUISTIC TURN" КЪМ "HISTORIC TURN"
VII МЕЖДУНАРОДНИ РАЗГОВОРИ ПО ИСТОРИЯ
"ИСТОРИЯТА И ХУМАНИТАРНИТЕ И СОЦИАЛНИ
НАУКИ. ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИ СТРАТЕГИИ ПРЕЗ
XX ВЕК" (LA HISTORIA Y LAS CIENCIAS HUMANAS Y
SOCIALES: ESTRATEGIAS INTERDISCIPLINARES EN EL
SIGLO XX)
ПАМПЛОНА (ИРУНЯ), 11-13 АПРИЛ 2002
УНИВЕРСИТЕТ НА НАВАРА**

Стеван Дечев

Бележка - Това научно съобщение беше писано през октомври и ноември 2003 г. и предадено за печат в едно от историческите списания. Мисля, че повече от три години след написването му и близо пет години след провеждането на конференцията, то не е изгубило своето значение, още повече в български историографски контекст¹. Използвам случая да изкажа благодарност на колегите Андрей Лунин и Димитър Григоров за поканата за участие в първото електронно историческо списание в България.

17 февр. 2007
София

През пролетта на 2002 г. в северната испанска провинция Навара, в световно известния с празника на Сан Фермин (7 юли) град Памплона, университетът на Навара стана домакин на международна конференция поставила си за цел да проследи за седми път историографски въпроси, както 1. Вж. напр. най-новите констатации и описание на историографската ситуация в България у Еленков, Ив., Колева, Даниела Промените в българската историческа наука след 1989 г.: очертания и граници. – Балканският XIX век. Други прочити. Съст. и научен редактор Диана Мишкова. Център за академични изследвания, София: Рива, 2006., с. 28-81.

и вълнуващи историческата колегия и сродни дисциплини теоретични и методологически проблеми.

Началото на конференцията е поставено още през 1972 г. с ясната цел да се разискват методологическите предизвикателства свързани с работата на историка в един историографски контекст, който към края на 60-те и началото на 70-те години се характеризира с все по-нарастваща комплексност. В това време на късния франкизъм инициативите с теоретико-методологически характер в Испания са почти непознати. В испанската историография протича по-скоро процес на акуализиране на тематиката и поставяне под въпрос на господстващите историографски модели, силно повлияни от традицията на немската историография от XIX в. и католицизма.

Началото е последвано от още пет конференции проведени съответно през 1979, 1984, 1988, 1993 и 1997 г. Постепенно все по-впечатляващо става и международното участие, в което личат изтъкнати имена на теорията на историческото познание, историографията, както и известни с новаторските си приноси и гледни точки историци като П. Лейслет, П. Шану, П. Бърк, Ш. Моразе, Й. Рюзен, М. Феро, Ш. О. Карбонел, П. Джойс и др. Като се изключи една от темите, която е посветена на историографията относно Латинска Америка, останалите онагледяват една траектория в развитието на историографията в международен мащаб – индивидите в историята и тяхното чувство за колективно действие; преглед на развитията в историографията на западния свят по страни и теми; социалната промяна и разбирането за нея от различни оптики и подходи на отделните дисциплини; възхода и разцвета на културната история.

Проведа се в Aula Magna на Университета на Навара, конференцията от 2002 г. си постави за цел да проследи и анализира опитите на различните социални науки от Просвещението насам да постигнат единство и създадат

единна социална наука по модела, който предоставят природоматематическите дисциплини, базирани върху правила и закони. Освен това, организаторите си поставиха като задача да разгледат науките, които търсят унифицирация компонент, както и въздействието на предизвикателствата от времето на постструктурализма и постмодернизма върху интердисциплинарността, превърнала се в централен елемент на всички проекти и опити за постигане на единство между различните дисциплини.

Невъзможно е едно научно съобщение да разгледа детайлно огромния брой от теми и проблеми, които бяха поставени през трите работни дни на конференцията, както и всичките доклади. Затова ще се спра на по-главните от тях и ще се опитам да щрихирам основните насоки на историографските дебати по време на заседанията и времето отделено за дискусии.

Конференцията бе открита с въстъпителна лекция на доайена **Дж. Игер** (професор по история на европейските идеи в Държавен университет Ню Йорк, Бъфало; президент на комисията по История на историографията при Международния комитет за исторически науки) озаглавен "Наследството на херменевтичния историзъм, научния позитивизъм и марксизма от XIX век в XX-то столетие". Авторът анализира развитието на трите големи интелектуални традиции въплътени в емблематичните фигури на Л. Ранке, О. Конт и К. Маркс. Беше подчертано тяхното огромно влияние върху цялата историографска практика през XX в. чрез херменевтиката, социологията на М. Вебер и историческия материализъм. Докладът демонстрира как голяма част от модерния аспект на хуманитарните и социални науки има своите корени в епохата на Просвещението и е съставна част от една традиция, която използва различни елементи, играе с тях и ги свързва по нов и понякога моден начин. Изложението бе доведено до момента когато "големия исторически разказ" се замества от множество малки наративи, характерни

особено за микроисторическите изследвания. В крайна сметка Игер обърна внимание на **институционализацията** на историческото познание, привидно гарантираща статуса на "обективност", както и на твърдо установената **професионализация**, която възпрепятства промените. Според него, напоследък и двете започват да се оспорват плодотворно чрез нарастващата склонност в историографията към използването на интердисциплинарните подходи.

Първата сесия от конференцията се проведе под надслов **"Към една единна социална наука"**. Докладът на **Ж. Ревел** (професор от Висшето училище за социални науки, Париж; член на редколегията на сп. **"Анали"**) бе на тема **"Социология срещу история: алтернативни модели на социалните науки"**. В него той проследи интелектуалния и институционален аспект на един фундаментален френски дебат от началото на XX в., разиграл се между вече консолидиралата се като дисциплина История, достигнала в предходния век своя апогей в рамките на класическия историзъм, от една страна, и родената от позитивизма на О. Конт Социология, от друга. По това време Ем. Дюркхайм и неговите ученици (сред които се откроява Фр. Симиан) от все още неинституционализираната социология, провокират онези полемики, които позволяват да се появи зародиша на бъдещите **"Анали"**. Този сблъсък, за който, според Ревел, думата **"борба"** не е само метафора, влияе и на епистемологичните дискусии, но също и върху институционални въпроси и решения. Докладът на Ревел все пак довежда до тъжната констатация, ченерядко победата в интелектуалните дебати зависи в немалка степен от институционалните позиции и подкрепа, която получава дадена концепция. Това ясно проличава в налагането на парадигмата **"Анали"** във Франция едва две десетилетия след протичането на спора.

Т. Велскоп (Цюрихски университет) беше озаглавил доклада си **"Чуждите съюзници. Отношенията между История, Социология и Икономика в Германия през XIX-**

XX в.” Той проследи развитието и господството на типично немската вяра в способността на знанието да постигне едно обективно наблюдение на миналото, довела в крайна сметка до сътворяването на една все по-националистическа, пруска и твърдо институционализирана история. По този начин, Германия трябва да чака до десетилетията след Втората световна война за да се появи мъчно един по-друг тип история, интересуваща се от нещо повече от държавата. Този процес в немалка степен е повлиян, според Велскоп, от социологията на М. Вебер, която вдъхновява появата на т. нар. Школа от Билефелд (самият той е неин възпитаник). В нея ясно ще се открият интереса към интердисциплинарността и отварянето към нови теми. Велскоп демонстрира немалката времева разлика в отварянето на историята към социалните науки в Германия в сравнение със страна като Франция и англосаксонския свят. Ала докладът бе свидетелство и за това как и в двата случая допира на историята със социологията води до повишаване на рефлексивността и стремеж за развитие на една собствена теоретична способност в рамките на самата историческа дисциплина. Заедно с това, Велскоп смята, че дори и след Втората световна война, историческото познание в Германия не е било толкова адаптивно и при това твърде селективно в своите заемки. Той защити тезата, че и през 70-те и 80-те години, отсъстват големи и задълбочени теоретични дебати в сферата на историческата дисциплина, а те са заменени повече с една теоретична реторика и теоретичен еклектизъм. Заел една подчертано саморефлексивна позиция, Велском разглежда Германия като страна вървяща в полето на историографията 20 години след “Запада”.

М. Камен (професор по американска история и култура в Корнелския университет) говори за “*Клио и нейните колеги в САЩ през XX век: Една история на бракове, разводи и флиртове между дисциплините*”, демонстрирайки конфликтите между различните социални науки. Докладът

разкри как поне до 70-те години преобладава много повече изолацията между отделните дисциплини. Постепенно обаче доводите на хуманитарните науки се превръщат в неизбежна възможност за всеки историк. Според Камен, този унификационен стремеж довежда до различни реакции. Въпреки трудността да се установят ясно дефинирани традиции, в крайна сметка се постига несъмнен практически ефект. Много историци стават все по-информирани за протичащото в сферата на социалните науки и осмислят по нов начин своя занаят. Появява се хегемонията на т. нар. "нова социална история", довела обаче до една твърде голяма фрагментираност на проблематиката и нуждата от нова кохерентност. Към края на 80-те години голямо влияние упражняват върху американските историци концепциите на Ю. Хабермас, известени по-късно от постиженията на антропологията и т. нар. "нова културна история". В крайна сметка, Камен констатира, че речникът на американските историци за последния половин век е зает и адаптиран много от дискурса на социалните науки и социалната теория, както и методи и концепции родени в тяхна среда. Но според него, това не е довело до простото превръщане на американската историография в обикновена имитативна дисциплина. Той дори отбеляза, че евентуалното загърбване на случващото се в полето на съседни дисциплини, би довело до неминуем провал при поставянето и разрешаването на множество въпроси свързани с миналото.

Масимо Мастрогрегори (бивш директор на *Rivista di Storia della Storiografia Moderna*, преподавател във Висшето училище за социални науки, Париж и Римския университет "Сапиенца") изнесе доклад на тема "*Търсенето на историческото преживяване и експерименталната история в традицията на "Анали"*". Той се спря на опитите осъществени в рамките на знаменитата френска школа за установяване на връзки между историята и социалните науки чрез разглеждането на историческите извори

като експериментални обекти и по начин характерен за природоматематическите дисциплини. Авторът разгледа споменатото обвързване на историята и социалните науки като единствен начин, по който историята може да оцелее сред общността на различните хуманитарни дисциплини. Той обърна внимание и на отношенията между историческия експеримент и живия опит, постановка осъществявана от някои аналисти и не преставаща да бъде мечта на хората от бранша.

Сесията беше закрита с доклада на Ричард Смит (директор на групата за история на населението на университета в Кембридж) "Отношенията между география, демография и работата на школата "Анали" и Кембриджската група за история на населението и социалната структура." Разглеждайки ролята на географския фактор за развитието на историческите изследвания, Смит посочи голямото значение на В. де ла Блаш и специално на Л. Февр и Ф. Бродел за разбирането на феномена "Анали". То се отразява на усилията за създаване на една "тотална история", в която на географията се отдава съществено значение и роля. Авторът подчертава как влиянието на тези постановки води до засилване на квантативните методи, които се превръщат в неизбежни инструменти на историческото изследване сред второто поколение аналисти. Този процес преминава дори и в третата генерация като намира през 60-те години и в Кембридж, и в англосаксонския свят като цяло едно широко поле на приложение.

През втората част на конференцията се разискваха базисни проблеми свързани с отношенията между различните социални науки. В нея бяха търсени жалоните на кризата на научната парадигма, констатира се и загубената вяра във възможността за изграждане на единна социална наука. Главно внимание бе отделено на новите постструктуралнистки и постмодернистки подходи, на стремежа на мнозина историци да интергрират в своите изследвания лингвистиката,

семиологията, литературната теория и науките за образа. Ала бе констатирано, че немалка част от представителите на историческия бранш продължават да разглеждат историята преди всичко като изследване на промяната на личностите и човешките общества в хода на времето. Според много присъстващи на конференцията, последното десетилетие на миналия век е белязано и от стремежа на историците да утвърдят връзките с другите социални науки, които също са неизбежно повлияни от постструктуралистките теории. По този начин се стига до установяване на нови връзки с една обновена "по-традиционнна" интелектуална и политическа история, като особено характерни стават заемките от социалната и културна антропология.

Франциско Хавиер Гаспистеги (професор по съвременна история в Университета на Навара) изнесе доклад на тема "*Циклопът си слага контактни лещи: културният завой на новата политическа история*". Той подчертава теоретичното и методологическо значение на прилагането на постструктурализма в политическата история довело до новата концепция за политическата култура. Авторът проследи значението на политическите науки за историографското консолидиране на тази концепция и появата на културния подход в историографска среда. Проблемът бе разгледан в контекста на вечния дебат между хуманитарните и социални науки относно степента, в която може да се твърди, че те съставляват една наука.

Хосе Андрес-Гайего (професор по църковна история) изнесе доклад на тема "*Социалната история вчера и днес*", в който проследи отделните етапи в нейното развитие до наши дни. Според него, днешното ѝ състояние се характеризира с криза, поради назрялата необходимост да се поставят и преосмислят отново нейните централни и най-същностни елементи. По този начин, според Гайего, ще се провокира появата на една обновена версия на социалната история, която ще следва безспорните ѝ майсторски достижения от

миналото.

Луис Пейенсон (професор по история на науките и технологиите; Университет в Луизиана, Лафайет) бе поставил заглавие на своя доклад "Трите грации: Стилът сред историците на науката." Той повдигна въпроса за отдалечеността между историята и науката, включително между тези, които практикуват историята на науката и традиционните историци. Неговият доклад провокира дискусия относно принципите на постмодернизма (атака изнендаващо базирана основно върху Х. Уайт) и подсили дискусационността в края на конференцията.

С особен интерес се очакваше докладът на **Габриеле Спийгъл** (професор по средновековна история в университета "Джон Хопкинс" Вашингтон), чиято статия в "Speculum" преди 12 години откри голямата дискусия за противящите енергии, напрежения и взаимодействия между постструктурализма и историографията. Нейният доклад трябваше да проследи историографските развития от 70-те години насетне, когато характерната за почти целия XX век доминанта на социално-икономическата история, се променя под влиянието на т.нр. "*linguistic turn*". Докладът й бе озаглавен "Спасяването на феноменологичното: Писането на история 25 години след езиковия обрат". Авторката откри различните форми на това влияние и как те допринасят за задълбочаване на теоретичното равнище на историографията, промяната на изследователския фокус и навлизането на нови социални групи като обект на историческото изследване. Тя открыто подчертва как първоначалните ѝ резерви от края на 80-те и началото на 90-те години са били заменени от признанието за ползотворното въздействие на постструктурализма върху историческите изследвания. В заключение, Спийгъл отбележа как ревизионистичният потенциал на споменатия "*linguistic turn*" води до преки политически последици. Тя демонстрира как в наши дни вече се забелязва едно придвижване към нов завой, който има характеристики определяни от редица

автори като "historic turn".

Поради липса на място не мога да проследя в детайли интересните и провокиращи доклади на Хоакин Лорда, Мигел Алонсо Мартинес Ечеверия, Рафаел Алвира и Хуан Чапа от Университета в Навара; на Клаудио Естева Фабреджат от Университета в Барселона, на Антонио Моралес Мойа от Университета "Карлос III" в Мадрид и т.н. Те обаче поставиха на дебат проблемите свързани с взаимоотношенията между историческия материализъм и социалното познание в наши дни, за връзките и обмена между културната и историческа антропология, между историята на изкуството и социалните науки, между философията, теологията и множеството хуманитарни и социални дисциплини.

Още по време на дискусиите Ж. Ревел обърна внимание на обстоятелството, че интердисциплинарността в историческите изследвания се среща упорито още през 60-те и 70-те години, ала тогава тя все още е поставена под въпрос. Днес вече тя се разглежда като централен елемент на усилията за обяснение на человека и обществото. В същото време тази интердисциплинарност не е и не трябва да бъде за сметка на отхвърляне на характерните и специфични елементи на отделните дисциплини.

За Ж. Ревел 90-те години на миналия век са били период на беспокойство, скептицизъм и епистимологична анархия. Но още тук той отбеляза, че именно тогава повечето социални науки на практика са били историзирани. Това базисно наблюдениенамери потвърждение и в други доклади. М. Камен изтъкна как днес социалните науки в САЩ обръщат много повече внимание на историята като дисциплина, отколкото преди половин век. Те все повече зачитат отминалостта на миналото, уникалността на отминалите събития, дори и когато се стремят да създадат полезни модели и типологии, или да предскажат възможни промени. А и Г. Спийгъл, спирачки се на сегашната критика от историцки позиции срещу историографската продукция поместваща се в рамките

на т. нар. "linguistic turn", открива плодотворността не в изоставянето на културата като структура, а в откриването на път за т. нар. "historic turn", все по-налагаща се тенденция през последните години.

Накрая искам да искаша благодарност на колегите Игнасио Олабари и Пачи Гаспистеги за поканата за участието ми в конференцията, както и на Испanskата агенция за международно сътрудничество (AECI), която предостави необходимата за целта финансова помощ.

Преди лягане

е необходимо да натривате добре кожата си със НИВЕА-КРЕМЪ. Така тя бива подхранена със обновляващи вещества, които през време на сън я попиват дълбоко.

Редовно поддържаната със НИВЕА-КРЕМЪ кожа запазва младежката си свежест и добива единън чистъ, нъжънъ и свежъ тонъ.

ЦЕНИ: 10, 15, 30, 60 лв.
ТУБИ 20 и 36 лв.

НИВЕА
КРЕМЪ

Запазете Здърбитъ си
Здрави, сияни и бели!

Предотвратете на време заболяването и прогниването на Вашите зъби. Употребявайте и постоянно ПЛАСТЛА За ЗДЪБИ НИВЕА, която промива и във най-скритите части между зъбите, почиства ги основно и преподврятава наслозовакето на зъбенъ камък.

Така зъбите се запазват винаги чисти, блъстящо-бели и здрави.

НИВЕА ПЛАСТЛА За ЗДЪБИ — превъходно качество!

На върховите на шумната предизвикателска реклама, в самое не собственниши ви опитъ!

Опитвайте БИСЕРЪ — омъде употребяване тя се рекламира сама!

Търсете и само възможностъ!

БИСЕРЪ

Създадено от Юрий Д. С.
и Адриан Георгиевски